

De siste 15 år

IVAR HALSE

(I anledning Kristiansund og Nordmøre Turistfornings 90-årsjubileum, har vi bedt formannen, Ivar Halse, skrive denne artikkelen).

Når vandringsmannen når en milepæl, stanser han gjerne opp og skuer tilbake. Kristiansund og Nordmøre Turistforening har nådd en slik milepæl som det er verdt å dvele litt ved.

Det kan være vanskelig for oss som lever i dag — med en overveldende velstand og med en teknisk utvikling på alle områder — å sette oss inn i det imponerende pionerarbeide de som gikk foran oss i fjellet har utført. Frem til første halvdel av det forrige hundreåret var det få utenom fjellbønder, driftekarer og veidemenn som hadde noe kjennskap til fjellet. Etter hvert tok folk fra byene, og da helst akademikere, til å interessere seg for fjellheimen, og for friluftsliv. De ble vel ofte betraktet som noen raringer. Man hadde nok med kampen for det daglige utkomne — fritid var det smått med. Reisemulighetene var tungvinte, besværlige, og det var dyrt. Og å dra til fjells var ingen enkel sak den gang. Turene artet seg ofte som rene oppdagerferder. Losjmulighetene kunne være så som så, om man i det hele tatt fikk tak over hodet. Kanskje fikk vandreren overnatte på en brisk i et setersel, eller han måtte ta til takke med jordgolvet i ei steinbu, eller kanskje bare under en steinhelle. Skulle han langt, kunne matbøra bli tung å bære. Det var ingen varder eller røde T-er som viste vei, ingen klopper over strie elver — kart og annet utstyr var temmelig skrale greier målt med dagens standard. Men flere og flere fulgte i pionerens fotefar for å oppdage fjellets stemninger og skjønnhet. I dag er det blitt en hel folkebevegelse.

Sannelig skulle det både idealisme og optimisme til for å sette i gang noe så «lite matnyttig» som en turistforening. I 1868 ble Den Norske Turistforening stiftet «..... for å lette og utvikle Turistlivet

(Gjensidig nyskjerrighet

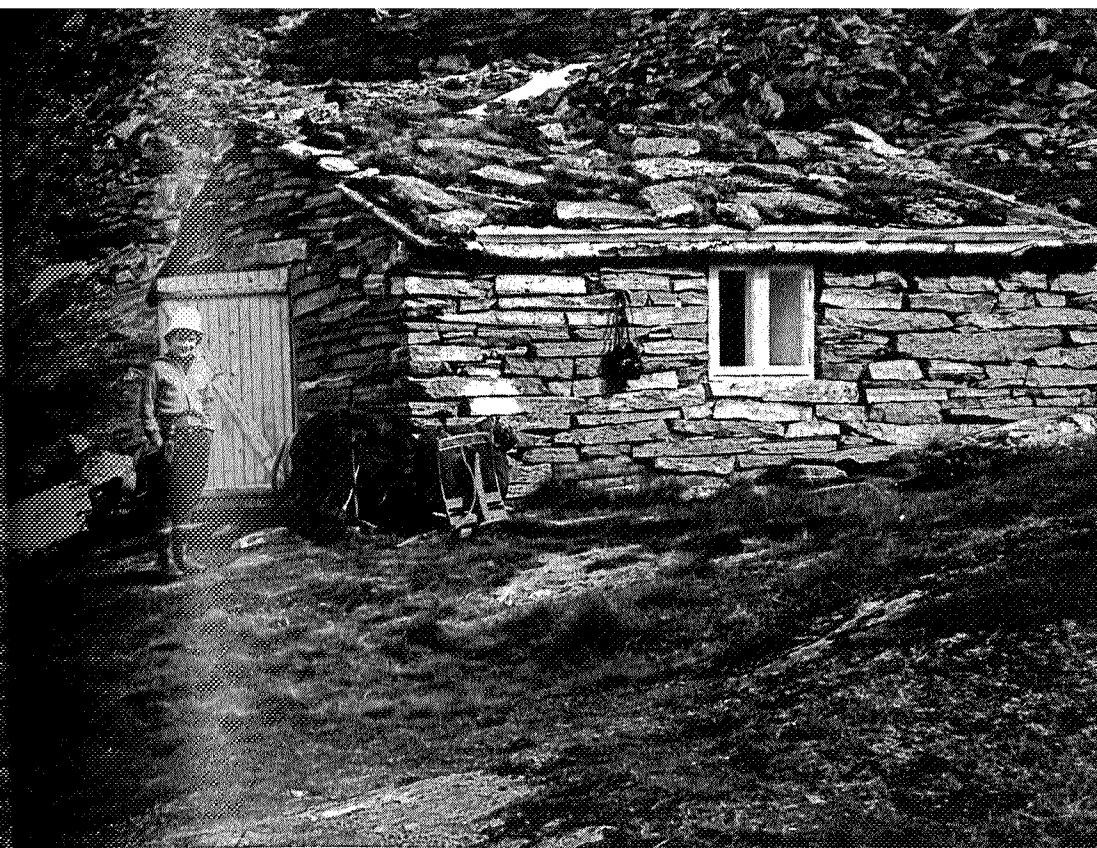
(Alfhild Dyrdaal)

Åmotdalshytta med Vesleskrynten og Grytkolla

(Ivar Halse)

her i Landet». Og hakk i hæl fulgte utkantene. Den 25. mars 1888 ble Kristiansund og Omegns Turistforening stiftet, og er således en av de eldste lokale turistforeninger i landet. Allerede året etter ble Langedalshytta tatt i bruk. Den var distriktets første turisthytte og vi var økonomisk engasjert helt frem til 1944, da Olav Inderdal løste oss ut. Ellers var det Aursjøtraktene som ble foreningens viktigste virkefelt de første ti-årene. Ut fra den første Aursjøhytta som sto ferdig i 1891 bredte det seg utover et nett av varderuter. I 1896 sto Skamsdalshytta ferdig og åpnet dermed et nytt område for fjellvandrere. I 1897 ble det bygget hytte ved Holbu og turistene fant frem til allerede eksisterende losjmuligheter i Eikesdalen, til Brandstad i Øksendalen og Grøvudalen hos Peder Hafsaa. I 1915 ble foreningens egen hytte Grøvudalen tatt i bruk, i 1922 sto Åmotdalshytta ferdig. I 1934 ble selveste Vangshaugen foreningens eiendom og i 1936 Loennechenbua. I 1937 ble vi eier av Alfheim og i 1947 ble Todalshtytta kjøpt

Loennechenbua i Skirådalen

(Ivar Halse)

Raubergshytta ble innviet i 1949. Du verden for en ekspansjon, for en aktivitet! Man kan trygt si at sunndalsfjellene var erobret for turistlivet. Et nett av varderuter omspennet alle fjell mellom Sunndalen, Dovre og Romsdalen og forbindelse var etablert til våre naboforeningers virkeområde i syd, nord og øst. Det er ingen sak å komme til fjells i dag. Fyldige beretninger om vår forenings virke finnes i tidligere årbøker.

Hva har så skjedd i de 15 år som er gått siden 75-årsjubileet? Det har vært en gledelig økning i antall fjellvandrere, og spesielt gledelig at så mange ungdommer har funnet veien til fjells. Skuffende er det at så få av våre egne medlemmer besøker hyttene.

Det er ganske klart at det ikke er noen enkel sak å forvalte dette store område på en tilfredsstillende måte. Hyttene begynner å dra på årene og er merket av tidens tann. Kravene til komfort har steget, og det offentlige stiller også stadig større krav til brannsikring, hygiene

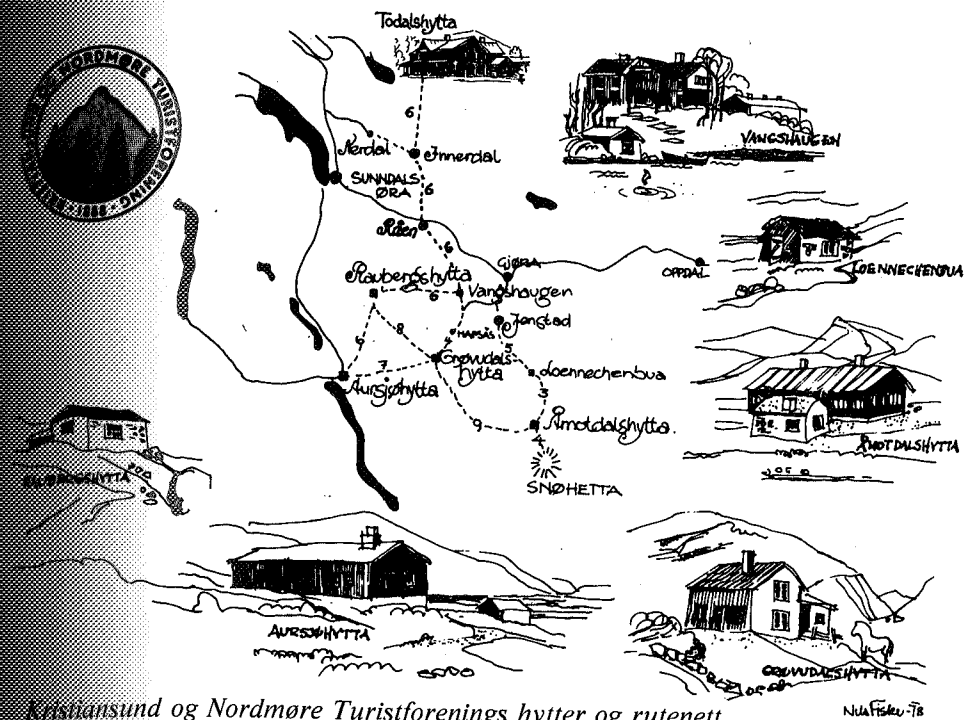

Rauberghytta

(Ivar Halse)

og miljøvern. Vedlikehold og drift av hyttene koster mange penger og en liten forening som KNT har lite midler. Mange tak er blitt tatt av ivrige medlemmer på dugnader rundt om på hyttene, men det strekker bare ikke til. Vi har fått en del tilskudd fra Feriefondet, men heller ikke dette har klart å hindre at vi sliter med økonomien.

Siden 1969 har Todalshytta vært bortleid om sommeren til Club-Reisen — en tysk reiseorganisasjon for ungdom. Grupper på ca. 35 ungdommer oppholder seg i Todalen 14 dager i gangen, og det har forløpt svært bra. Resten av året disponeres hytta av KNT. Leieinntektene har satt oss i stand til å gjennomføre omfattende reparasjoner og forbedringer på Todalshytta som var i en sørgelig forfatning. Leieforholdet har også ellers i vesentlig grad forbedret foreningens økonomi. Club-Reisen har satt opp et moderne sanitærhus med 2 vaskerom, 6 toaletter og 6 dusjer. Dette tilfaller KNT når leietiden utløper i 1987. Todalsbua, det gamle «Ishuset» er satt i stand og er til-

Kristiansund og Nordmøre Turistforenings hytter og rutenett.

NJA Fisker-78

gjengelig hele året for medlemmer. Bua har 4 senger og er ellers fullt utstyrt. Ingeborg og Josva Bruset har vært oss til uvurderlig hjelp i Todalen og ble i 1976 hedret ved å bli innbudte medlemmer.

Etter de store omveltninger i Aursjøområdet i forbindelse med Aursjøbyggingen ble Skamsdalshytta liggende i en bakevje og da seterdrifta ble nedlagt forsvant også grunnlaget for å drive hytta. Den var også preget av sterkt forfall og ble etter anmodning av grunneieren revet i 1969. De gamle seterhusene er nå bygd om til privathytter og det går bilvei dit inn. Dagens Aursjøhytte er en anleggsbrakke som KNT overtok etter NVE i 1963. I 1970 ble 33 meter av den opprinnelige 65 m lange brakka kuttet av og solgt. Det er blitt lagt nytt takbelegg, og hytta er malt utvendig. Den er nå i god stand og godt utstyrt, også med termobenk. Da Aursjødammen nå fjernstyres fra Osbu er det ingen fast damvokter ved Aursjøen. Damvokterne hadde i mange år vært KNT til stor hjelp ved å selge proviant og ellers fungere som tilsyn. Da hytta ligger ved bilvei er det vanskelig å drive den som vanlig selvbetjent med utlagt proviant. Av bitter erfa-

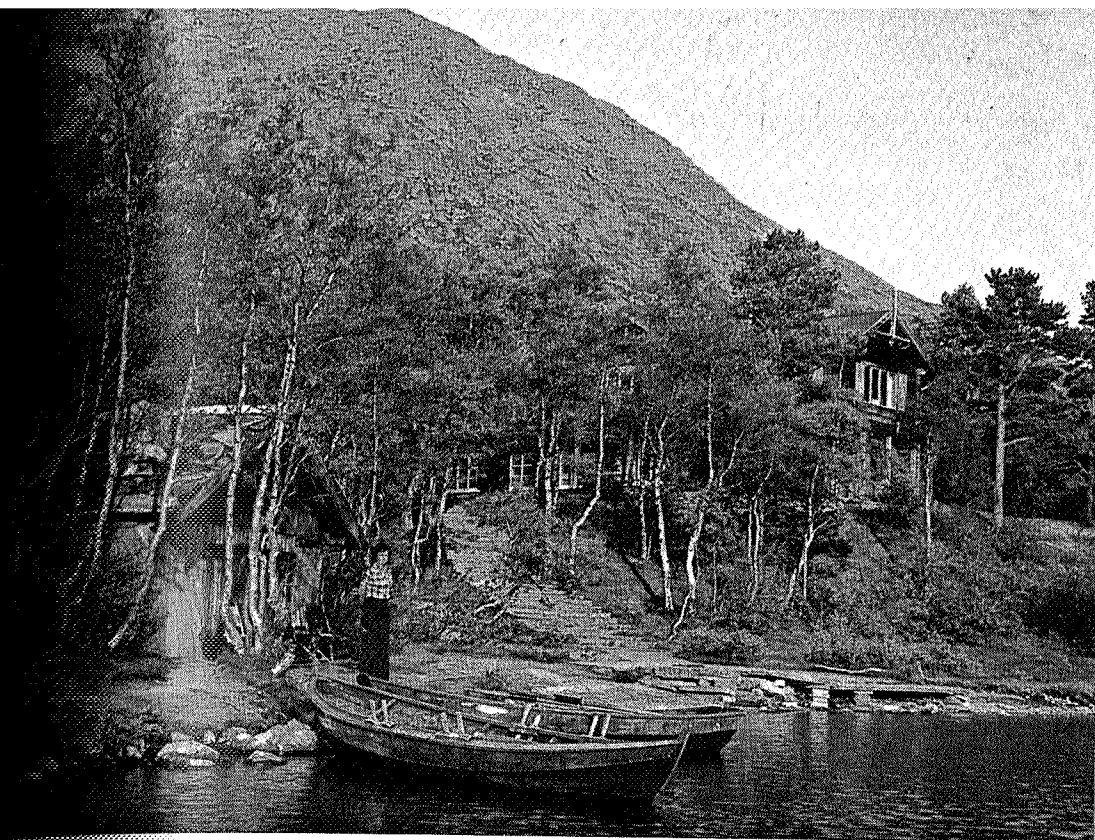

Grøvdalsætra.

(Ivar Halse)

ring blir svinnet for stort. For øvrig foreligger det planer om ytterligere oppdemming av Aursjøen, og da vil hytta bli liggende under vann.

I de siste årene har det vært sterk stigning i besøkstallet på Åmotsdalshytta — og er blitt spesiell populær som påskekvarter. Hytta brukes også mer og mer utenom den vanlige sesong. Den har i dag 21 senger og det er alt for lite. Selv om det er utført store reparasjoner, bl.a. nytt takbelegg, utbedring av vestveggen, maling og beising innvendig og utvendig, kan det ikke skjules at hytta er utslitt. Her er det behov for ny hytte. Provianten er blitt bragt innover på vintertid med verdifull hjelp av Forsvaret. De siste 2 årene har vi hatt en del problemer og har vært nødt til å frakte provianten inn med helikopter. Det er besluttet å restaurere den gamle steinbua som er i dårlig stand og en del materialer er allerede bragt inn. I Loennechenbua er det 2 senger, men plass til ti — for her er det hjertelom. Vår utrei-

Vangshaugen - Grødalen i Sunndal

(Ivar Halse)

telige tilsynsmann Egil Stormo fra Sunndalsøra har satt bua i tipp topp stand. Her er det alltid trivelig å komme. Raubergshytta er i god stand, takket være vårt styremedlem Malvin Bergfall.

Grøvdalshytta ble i 1969 ombygd og utvidet og har nå 20 sengeplasser. Dette ble finansiert bl.a. ved et tilskudd fra Feriefondet på kr. 35.000,00. Senere er det etter pålegg satt opp ny skorstein, og vi måtte dessverre ofre den gamle peisen. Den ble erstattet med en Jøtulpeis, og det er ytterligere satt inn en Jøtulovn. Grøvdalshytta har hatt en helt egen sjarm med servering på setra og hytta som overnattingssted. Alle beklager at dette enestående miljø er blitt borte. 1973 var siste året Helga og Trond Gravem var vertskap på setra. Den som har vært benket rundt matbordet hennes Helga vil aldri kunne glemme det. Setra er fremdeles i drift så noe av tradisjonen er jo i behold, og man kan få kjøpt melk og annen seterkost, men fra 1976 er Grøvdalshytta en selvbetjent hytte.

Grøvudalshytta

Vangshaugen har vært drevet som vanlig, dog har vi ikke kunnet holde åpent i påsken. Det er tungvinte forhold for betjeningen og arbeidsdagene blir ofte lange. Vi savner elektrisk kraft. I 1973 hostede de gamle vannpumpene for siste gang og i 1974 kunne betjeningen glede seg over springvann idet det ble lagt plastrør fra en bekk i Svøulia. På hovedhuset er det lagt nytt tak (1973), det er satt opp ny veranda og utvendig trapp og i 1977 ble vestveggen panelt og alle vinduene skiftet ut. Byggmester T. Svisdal sto for arbeidet som ble meget vellykket. I sovebrakkas er alle rommene blitt malt, og det er anskaffet nye møbler til stua i hovedhuset.

Ganske tidlig etter overtagelsen av Alfheim i 1937 viste det seg problematisk å forvalte stedet på hensiktsmessig måte — Vangshaugen skulle komme til å kreve foreningens oppmerksomhet fullt ut i Grødalen. I 1962 utløp bygselkontrakten for Alfheim og grunneierne nektet å fornye. KNT kom derfor i et dilemma —, skulle vi

flytte Alfheim til Vangshaugen, selge eller ekspropriere grunn? Saken har vært kontroversiell, og det var ingen lett avgjørelse å ta. På ekstraordinært årsmøte i 1971 ble det besluttet å selge Alfheim til Sunndal Museumslag. Det å bevare Alfheim på en betryggende måte var viktig, og styret tror at avgjørelsen var den best mulige.

Det har lenge vært behov for en hytte mellom Åmotsdalen og Grøvudalen. Og ved 75-årsjubileet i 1963 erklærte DNT at den som en jubileumsgave ville sette opp en Arentz-bu i dette området. Etter mange gjenvordigheter var alt nesten klappet og klart. Det var funnet høvelig plass ved Salhøtjernene, — Sunndal Fjellstyre var innforstått med planene, — men så gikk alt i stå. Fra reinsjegerhold i Sunndalen ble det nedlagt protest. Det ble hevdet at en hytte i dette området vil forstyrre reinstrekket ... ?

Styret ved 90-årsjubileet er: Formann Ivar Halse, viseformann Jan Erling Lied, Malvin Bergfall, Dordi Settemsdal, Solveig Gudmundsen. Varamenn: Oddmund Havnen og Jan Kruse. Sekretær: Ola Sæterbo.